

EL GUITARRER JAUME VILLALONGA

ANTONI MIR I MARQUÈS
JOAN PARETS I SERRA

Guitarra

“Instrument musical compost d’una caixa de fusta semblant a un vuit, amb un mànec llarg dividit en trasts per barretes de metall o d’os, al llarg del qual passen sis cordes que es tiben i afluixen amb clavilles, es fan sonar amb la mà dreta i es pitgen els trasts convenients amb els dits de la mà esquerra; cast. *Guitarra*.” (DCVB)

La guitarra a les Balears

La guitarra ha tingut una presència significativa dins la història musical de les Illes Balears, i els guitarrers són una part essencial d’aquesta història. Des de les primeres referències en documents sobre els violers del segle XVI i fins als constructors actuals, la guitarra balear ha evolucionat enormement.

Molts són els guitarrers que cal esmentar: Tomás Armengol (Palma s. XVI – 1591). Francesc Llinàs, nascut a Palma; encara que era un gran constructor, poc o gairebé res se sap sobre aquest lutier que en la seva època deixà una empremta pròpia del seu bon quefer en l’art de fabricar guitarres. Pere Antoni Xemena (Palma, 1817 – 1850). Pedro Olivas (Maó, Menorca); existeix una guitarra fabricada el 1806 a Maó, que va ser subhastada a Londres el mes de febrer de 2004, pel preu de 1.700 lliures. Se’n va poder obtenir una fotografia, i amb això tenim el detall de l’etiqueta de la guitarra: “SOY DE PEDRO OLIVAS, hecha en Mahon año 1806”.

Francesc Casanovas i Fiol (Palma, 1816 – 1876). Miquel Casanovas i Fiol fill (morí fadrí a Ciutat de Mallorca el 10 de juny de 1903). Bartomeu Casanovas i Fiol fill. Ignasi Martorell i Casanovas (Palma, 1858 – s. XX). Bernat Martorell Pons (Palma, s. XIX – 1930). George Bowden (Nova York, 1920 – Palma, 2003); i Jaume Villalonga (Inca, 1895 – 1981), entre d’altres.

Jaume Villalonga i Llobera (Inca 1.11.1895 – 22.12.1981)

La primera vegada que em van parlar d'aquest guitarrer, va ser durant un dinar celebrat a Alcúdia l'any 2006. Precisament qui em va comentar sobre aquesta botiga/taller de guitarres va ser el nostre amic Diego Leal Valverde, qui a més de músic va ésser, en la seva joventut, representant de diversos artistes. Aquest dia m'assegurà que ell mateix, durant la dècada dels anys cinquanta, havia pogut provar alguna d'aquestes guitarres i va visitar aquest establiment que portava el nom de "Can Casetes". Establiment situat a prop de la plaça, Bar Argentí i Celler Can Ripoll, regentat per pare i fill (aquest darrer tocava el violí), al qual es podien adquirir tota mena d'instruments de corda. A partir d'aquest moment ens vam adonar que a Inca, durant unes dues dècades, s'havien estat construint instruments cordòfons. A més, vull assenyalar que fa poc vaig poder veure una d'aquestes guitarres (ca. 1940). Poques són les dades significatives d'aquest instrument, ja que el fons i anelles havien estat pintats de color negre, per la qual cosa era molt difícil d'aventurar la fusta que s'havia fet servir en la construcció de la caixa de ressonància, encara sort que de la tapa, gairebé amb tota seguretat, podem dir que era d'abet. Una de les coses que més ens cridà l'atenció fou el reforç que portava a la part posterior de la caixa de ressonància subjectant el pont, quasi podríem assegurar que era d'ús freqüent en gairebé totes les guitarres. La veritat és que només n'hem pogut veure dues d'elles, però totes dues porten aquesta mateixa peça de subjecció enganxada al pont. Una altra dada a tenir en compte és el fet que, en lloc d'etiqueta, portava un segell amb la inscripció "JAIME VILLALONGA - constructor de guitarres - Inca (Mallorca)"; aquesta guitarra va ser venuda per 400 €.

Jaume Villalonga (a. Casetes o de Cas Guitarrer). Per tradició oral sabem que venia i construïa: guitarres, llaüts, bandúrries, guitarrons... Tot allò referent a instruments de pua.

Segons el *Padrón habitantes Inca 1945 – AHMI, Estadística 1243*, era carpintero i tenia el taller a c/ d'en Trobat, núm. 2, 4, 6.

Tot això concorda amb el que ens va dir el mestre Joan Vallori i Pizà de 80 anys, de Selva, que és músic i propietari del contrabaix "Fet a Inca a C'an Casetes d'Inca (1940 – 1950)" segons la seva etiqueta. El padró que hem consultat és de l'any 1945.¹

Una altra aportació molt valuosa és la que ens ha proporcionat -no podia ser d'altra manera- l'amic i cronista de la ciutat d'Inca Gabriel Pieras i Salom, que ens ha mostrat unes fotografies d'ell mateix tocant una guitarra que li compraren els seus pares a Can Casetes per 300 ptes.

Segons ens ha contat en Gabriel al Col·legi de Sant Francesc era director el bunyolí pare Toni Riera Estarellas (1911 – 1996), gran compositor i

¹ També tenim una signatura de Miquel Ferragut en la reparació feta a Inca a un contrabaix abril 1878 del santuari de Lluç, catalogat amb el núm. 45. Això no significa que aquest fos constructor d'instruments. En tot cas, no en tenim referències.

compilador del nostre cançoner popular, amb el músic Antoni Albertí Sancho muntaren una rondalla i tots els alumnes anaren a comprar les guitarres a Can Casetes, ja que aquest darrer, el músic Albertí, tocava al cine mut amb el guitarrer Jaume Villalonga, al Teatre Principal i també al Cine Moderno. A més de la rondalla, formaren la Trup Majorica i després crearen Los Cinco del Mercantil junt amb en Miquel Reynoso.

Bibliografia

MIR MARQUÈS, Antoni; PARETS I SERRA, Joan. *La guitarra a Mallorca i els seus constructors*; Col·lecció "So de guitarra". Palma: Impremta Homar, 2001.

MIR MARQUÈS, Antoni; PARETS I SERRA, Joan. *La guitarra a les Balears i els seus constructors*; Col·lecció "So de guitarra". Palma: Impremta Homar, 2004.

